DEO
plantante & incrementum dante,
CONSENSU
Magnifici & gratioſi Senatus Aſclepiadei
SUB PRÆSIDIO
VIRI
Nobiliſſimi, Excellentiſſimi atq; Experientiſſimi
DN. JOHANNIS ARNOLDI FRIDERICI, Phil. ac Medic. Doctoris, Anatomiæ, Chirurgiæ ac Botanices P.P. celeberrimi, horti Medici Collegialis Præfecti ſolertiſſimi, Medici Provincialis Saxo-Altenburgici feliciſſimi, ac p.t. Facultatis ſuæ Decani ſpectatiſſimi,
Domini Præceptoris, Patroni ac Promotoris ſui ævùm venerandi,
ALOEN
publicæ Floræ cultorum cenſuræ
exponit
GOTHOFREDUS Beier/ Jenenſis,
AUTOR.
ad d. Mart. M. DC. LXX.
in Auditorio Medicorum.

JENÆ,
Typis JOHANNIS WERTHERI.
23.

RPJCB

JOVA TRIUNE JUVA!

CAP. I

nominalem ac realem Aloes Definitionem aggreditur.

§. 1.

PRincipium cujusvis diſputationis rei nomen eſſe debere, conſulunt *Galenus & Scaliger in Exercit. 359.* Ut etiam horum conſilium ſequamur, noſtræ aloes DEFINITIONEM NOMINALEM præmittere neceſſum putavimus, cum hîc multùm faciat, antequam realem aggrediamur; Dilucida enim vocum enucleatio genuinum parit ſenſum, & ipſam rerum intelligentiam.

§. 2. Abſolvitur autem nominalis tractatio tribus requiſitis, Etymologiâ nimirum, Homonymiâ & Synonymiâ.

§. 3. ETYMOLOGIA primò ſe examinandam præbet. Nomen τῆς ἀλοῆς Græcam ſapit originem, ſed poſtea latina civitate donatum. Ἀλοὴν *Pena* non ignotus Autor vult deducere ἀπὸ τῆς ἁλὸς, i.e. à mari, quia natale ſolum ſit in locis maritimis, alii ἀπὸ τοῦ ἁλὸς, i. e. à ſale, quia multùm ſalis in ſe contineat.

§. 4. Etymologiam ſequitur HOMONYMIA, & nunc ſumitur Aloe myſticè, nunc phyſicè. *Myſticè* in ſacro codice *vel* pro evangelio de Chriſto θεανθρώπῳ,

ejusque beneficiis odorem gratiæ ſpirantibus,& animas divinæ iræ legisque tonitru territas refocillantibus, *Pſal. 49.v.9.* Myrrha,& aloe & caſia à veſtimentis tuis; *vel* pro Evangeliſtis ſeu prædicantibus beneficia ejusmodi odorifera, ibidem: (confer *2. Cor.2.v.15.*) *vel* pro Chriſtianis huic Evangelio, & his Evangeliſtis credentibus, & propterea Chriſto confidentibus *Cant.4.v.14.* Ita comparantur Cypri cum nardo; nardus & crocus, fiſtula & cinnamomum cum univerſis lignis Libani, myrrha & Aloe cum præcipuis aromatibus. Aſt hæc Theologis defendenda relinquimus vid. *Crellius in Promtuario Biblico edit. novæ fol. 244.*

§. 5. *Phyſicè* ſumitur vel impropriè vel propriè. *Impropriè* (1.) pro aloe minerali ſeu metallica, cujus exiſtentiam *Niger* teſte *Dioſcor. in Præfat. libr. 1.* affirmat, ſed *Dioſcor. l. c.* & *Garzias ab Horto libr. 1. cap.* 2. negant. *Plinius libr.* 27. *cap.* 4. negativam tueri ſententiam videtur. (2.) pro arbore thymiatica. (3.) pro arbore myrrhæ ſeu περὶ τῆς στακτῆς. Ἣν στακτὴν malè reddiderunt 70. interpretes, cùm enim στακτὴ derivetur ἀπὸ τοῦ στάζειν, ſtillare guttatim, delibare lachrymas, flere, habere caput ſudore ſtillans, & notat quaſi myrrham guttaciam ſeu ſtillatitiam, quæ myrrha eſt pinguisſimus liquor, proveniens ex myrrha recenti expreſſa, & per ſe unguentum conſtituit, vid. *Dioſc. libr.* 1. *cap. 75.* (4) pro ſandalo, ſed præter odorem fermè nullam cum aloe convenientiam habet. Sandalum quidem flavum, (cum tria dentur genera ſandali, nimirum rubrum, flavum & album,) ſpirat odorem, ſed non talem fragrantem, qualem aloe. (5.) pro agallocho ſeu Xyloaloe, uti ſumit *Dioſcor. libr. 1. cap.21.* ob convenientem odorem & virtutem, inde ſæpius à medicis loco aloes præſcribitur; pretioſiſſimum agallochum in India naſci

ſcri-

ſcribit *Garzias ab Horto aromat. & ſimpl. medicam. libr.1. cap. 16.* A quibusdam pro Sratiote paluſtri habitam falsò tamen fuiſſe explicat *Hoffmannus de medic. officina lib. 1. cap.3.*

§. 6. SYNONYMIAM quod attinet, audit Aloe Hebræis אֲהָלוֹת ab extendendo, ut אוהל tabernaculum, cum de ſe multa ſpargat folia & ramos, latiusque odorem ſpiret. *Pſal. 45,9.* in textu Ebraico legitur אֲלָהוֹת *Aloe;* ubi Targum vertit אַקְסִיל אֲלוֹאִין in Maſculino *lignum Aloes.* Syris audit ܨܒܪܐ Æthiopibus ቀልዐ፡ Arabib9, Turcis, Perſis Cebar, vel præpoſitô articulô Azibar. vid. *Magnifici Dn. D. Rolfincii, Patroni mei magni tract. de purgant. vegetab. ſect.2. articul. 2. cap.3. p.28.* Mauritanis Saber, ſive Sabar, Baber, Hiſpanis Hierva baboſa, ſeu Fily agulla i.e. filum & acus ob ſimilitudinem; cum enim tota aloe conſtet ex filamentis, ex quibus texuntur veſtimenta & funes, & etiam in acum deſinat, multis enim eſt armata ſpinulis. Græcis Ἀλόη, Ἀμφίϐιον, quia aloe extra terram matrem poteſt virere & florere; videatur *Dn. D. Rolfincius l.c.* θυμίαμα, cum etiam ad ſuffimentum uſurpetur. Italis Aloe, Gallis Perroquet; Bohemis Aloe; Latinis Aloe, Sempervivum, cum totâ hyeme & æſtate usq; ad ſuum interitum in ſuo permaneat vigore; ſed ſempervivum ſumitur hic ſtrictè pro Aloe, cum enim aliæ dentur herbæ ſemper viventes, item plantæ, ut jucca, arbores, ut taxus & ſabina. Linum Indicum dictum, quia ex ejus filamentis veſtimenta & linteamina nentur, teſte *Magnifico Dn. D. Rolfincio l.c.* Eryngium etiam, quia aloe cum eryngio ſpinas communes habeat. Orminium, quia orminium ut aloe altiorem obtineat caulem, & tales aculeatas eminentias. Tragocerata, quia hircini cor-

nu formam repræſentat; reſpondent enim non malè aloes folia cornuum formæ ac figuræ ſecundum quid. Sedum amarum *Columellæ* teſte *Dodonæo*. Germanis die Aloe/ oder bitter Aloes/ oder Alepatie.

§. 7. Enucleatô nomine Aloes, perluſtrabimus rem ipſam. Cùm vero definiri non adeò benè queat, ſequentem *deſcriptionem* ſubſtituere commodiùs videtur.

§. 8. Eſt autem Aloe planta exotica, aromatica, odoris fragrantiſſimi, dulcioris in floribus, proveniens à radice mediocriter ſucculenta ac fibroſa, foliis ſubviridibus ex lato in acutum deſinentibus ac aculeatis copioſis ſuperbiens, tractu temporis in magnam molem ac robur excreſcentibus, caulem impletis annis debitis in medio foliorum emittit rotundum, pyramidalis figuræ, copioſos ramos undique ſpargentem, in quibus copioſiſſimi flores germinant. Sapor ſucci florum ſubdulcis, ſucci autem expreſſi aut exſtillantis amarus, qui variis vacuandi & alterandi viribus præditus.

§. 9. Cum dicimus Aloen eſſe odoris fragrantiſſimi, intelligendum eſt præcipuè de ſolo natali proprio, ubi odor fragrantiſſimus, in noſtra regione minorem ſpirat odorem, cum vis caloris non adeò efficax. Non contradicunt illi, qui ſcribunt, aloen eſſe guſtu horribilem & amariſſimam, quia de ſucco expreſſo, aut eo, qui per exſtillationem colligitur, intelligunt. Aloes Slibenſis ſuccus in floribus collectus gratum ſaporem ac dulcem exhibuit, de quo dicemus in capite ſexto.

CAP. II

natale ſolum, modum colendi & creſcendi oſtendit.

§. 1.

§. 1.

I*ſidorus Hiſpal. Epiſc. orig. libr.* 17. *cap.* 8. *p.* 150. *col. B. Bauhinus ad Dioſcor. & Iſidor. libr.* 17. *cap.* 8. *Matthiol. comment. ad libr.* 3. *Dioſc. cap.* 22. *p.* 506. *Platerus* & nos cum iis Aloes natale ſolum adſcribimus locis maritimis Arabiæ, Aſiæ, Indiæ, & Perſiæ Inſulis, ut Andro. Die Aloe iſt ein Gewürtz-Bäumlein / ſo in India und Arabia gezeugt wird / deſſen Holtz man zum Rauchwerck zu brauchen pflegt; Hæc *Iſidorus l. c.* Recenſet *Bauhinus l. c.* quod ſit arbor odoris ſuaviſſimi ac ſummi, in India & Arabia gignatur, cujus ſuccus pellibus incluſus ad nos deferatur. Naſcitur in India & Arabia, in locis quibusdam maritimis, ſunt verba *Dioſc. l. c.* Scribit *Platerus* hanc herbam (aloen) in India & Perſia & aliis locis plurimis reperiri, ejus ſuccum exprimi & exſiccari. Non tantùm in his dictis regionibus reperitur, ſed etiam colitur in America, Apulia, Hiſpania, Europa, Germania, imò & in noſtra vicinia. Hinc duplicem cum aliis conſtituit *Carolus Cluſius in curis poſter.* unam *Indicam* ex India orientali, alteram *Americanam*. Hanc à priori in eo differre ſtatuunt, quod in apice foliorum, ac interdum lateribus, ſit ſpinis ex purpureo nigricantibus prædita, quæ ideò Hiſpanis Fily Agulla, filum & acus appellatur. Optima gignitur in Cambega & Bengala; Omnium tamen decantatiſſima in Inſula Socotora, à freto maris Erythræi 121. leucis diſtante. Nullius ſplendoris eſſe aloen gallicam, gentiana quæ vocatur, oſtendit *Hummelberg. com. in L. Apuleg. de medic. Herbar.*

§. 2. Varius modus herbarum eſt proveniendi & propagandi, colendi & creſcendi. Aliæ ſponte & voluntariè proveniunt, absque ulla ſollicita cura hominis, & tamen creſcendi terminum attingunt; aliæ propagan-

gantur per radices, flores; folia, ſemen & fructus, & transplantantur in aliam terram ſedulâ adhibitâ culturâ.

§. 3. Noſtra Aloe non ſpontaneò provenit & generatur, ſed propagatur præcipuè per radicem; mediante ſemine produci aſſerunt quidam, quia omnia ea, quæ ſemen ferunt, ſemine gignantur, teſte *Eriſio in hiſtor. plantar. libr.* 21. *cap.* 1.

§. 4. Culturam requirit diligentiſſimam, & accuratam magis, quàm aliæ plantæ ex Indiæ locis ad noſtras regiones devenientes, quarum culturam cum curiosè ſatis exhibeat *Joh. Baptiſta Ferrarius in cultura florum*, ex eo quoque peti queunt, quæ ad conſervationem ſpectant. Calorem ac humectationem mediocrem ut æſtivô tempore amat, ita frigus hyemale ac humiditatem planè averſatur. Ex recenſione hortulani Slibenſis habemus, quod ante aliquot annos aloe illa, quæ præteritô annô floruit, dum hyeme aſſervata fuerit in loco aliàs probè munito, & decenti calore fornacis indies fomentatô, nihilô ſeciùs valdè putreſcere inceperit, de cauſa ſollicitus hortulanus, deniqùe obſervavit, ſub pavimento, in quo ſtetit, fluere aquam ex puteo eò derivatam, in exhalationes hujus cauſam rejecit, & poſtquam removit aloen ab eo loco, brevi à putredine planè ac plenè liberavit. Hæc de cultura aloes plantæ dicta ſunto.

§. 5. Propagatio tenellorum ſurculorum circa radicem appendentium ac proplantatio tempore plenilunii optimè fit, committenda terræ arenoſæ, pauliſper & mediocriter pingui.

§. 6. Altera ſpecies, cujus ex *Dioſc.* ac *Plinio libr.* 24. *cap.* 4. *hiſtor. natur.* meminit *Hoffman. l. c.* quæ *Foſſilis* appellatur, quemadmodum agaricus foſſilis, jam

à no-

à nobis non tangenda, cum ipſe hic Autor nondum comparuiſſe hanc ſpeciem affirmet.

CAP. III

quantitatem continuam ac diſcretam examinat.

§. 1.

ALoes QUANTITATEM certam ac in omni æqualem delineare & determinare non valemus, cum variet ſecundum loca, ætatem & tempus. In locis calidioribus majora, longiora & latiora evadunt folia, ſed ſi ad maturitatem & caulis emiſſionem planta pervenerit, tunc non eandem magnitudinem, longitudinem & latitudinem obtinent folia, ſed alia produnt, inter quæ provenit caulis, & ita minuuntur. In noſtra regione non ita longæ, altæ, magnæ & latæ deprehenduntur, quàm in orientalibus, quia calor eſt his proximior.

§. 2. Aloen Slibenſem (quæ eſt Americana) ſi rectè conſideravimus, habebat illa folia, quorum quædam inferiora ulnas tres cum dimidia in *longitudine* adæquabant, & *numerabantur* dum florebat 164. *Latitudo* propè baſim palmam majorem ſuperabat, *craſſities* etiam in exortu ſpithama menſurabatur. Quoad *conſiſtentiam*, ligneam quandam duritiem oſtendebat, ita ut virum robuſtum inſiſtentem ſine læſione ſuſtineret. *Caulis* decem ulnas cum tribus quadrantibus in longitudine habebat, *craſſities* propè exortum in circumferentia ad ulnam unam cum quadrante ſe extendebat, craſſities autem circa primi rami emiſſionem erat ulnæ dimidiæ cum quadrante dimidio. *Rami* floriferi validi ſatis,

præcipuè, qui prius exiverunt, tanti roboris, ut unus horum hortulanum virum validum ſatis inſiſtentem intrepidè ſuſtineret. *Longitudo* horum inferiorum unius ulnæ cum dimidio erat, *craſſities* mediocris, in ſuperioribus ſenſim ac ſenſim hæc omnia imminuebantur. *Flores* digitalem longitudinem ſervabant.

§. 3. Quo autem curioſus Lector copioſiùs ſuum deſiderium adimplere queat, adnectere hîc lubuit numerum ramorum, in iisque ſuperbientium florum.

Ramus	Flores	Ramus	Flores
1	52	17	168
2	152	18	152
3	113	19	165
4	200	20	132
5	170	21	140
6	203	22	109
7	221	23	115
8	215	24	90
9	203	25	72
10	219	26	88
11	220	27	74
12	223	28	56
13	205	29	68
14	213	30	38
15	192	31	48
16	199	32	30

Corona 65.
Summa
4 6 1 0.

§. 4.

§. 4. Quantitati continuæ DETERMINATAM aloes plantæ ſubjungimus; nempe numero una eſt, verum multinomyma; Diſpeſcimus tamen eam in vulgarem & Americam, & ita duplicem agnoſcimus. *Dioſcor. libr.3. cap.23.* confundit aloen cum ſcylla, quoad folia, cùm tamen foliorum ſimilitudo principaliter non conveniat; cum albuco quoad caulem & florem, cum tamen aloes flores flaveſcant præcipuè; cum aſphadelo, quoad ſemen. *Lonicerus in herbar.part.5. & ult. p.159.* cum *Plinio libr. 27.cap. 4.* adſtipulant Dioſcoridi, illius verba hîc adducere licebit: Aloe wåchſt viel in Griechenlande/ alſo daß man des braunen oder leberfarben gedorten Saffts große Hauffen hat/trågt feyſte/große/dicke Blåtter/wie Haußwurtz oder Mertzkiebel/ ſcylla genand/ die haben zurings etliche wenige kurtze Stacheln/bringen einen Stengel mit weißen Blumen.

§. 5. Tres aliàs aloes recenſentur ſpecies, quemadmodum etiam ſucci expreſſi hoc modo denominationem diſtinctam ſuſcipiunt, *Succotrina* nimirum, quæ in Inſula Succotera colitur,& eſt optima in præſcribendis formulis; *Epatica,* quia ejus ſuccus, cum coaguleſcit, repræſentat epar, vel quia hepatis venas & arterias aperiat; & *caballina*, quia ejus ſucci uſus degeneravit in abuſum, veterenarii olim hôc uſi fuerunt ad purgandos equos & caballos.

§. 6. Aſſerimus tamen unam & eam aloen eſſe optumam, quæ in Socotrina reperitur, quia eſt melioris notæ, majoris virtutis, & illius ſuccum meliùs ſol excoquere poteſt.

CAP. IV
temperamen, figuram & colorem conſiderat.

§. 1.

ALoes TEMPERIEM quoad, eam eſſe calidam in gradu primo intenſo, in ſecundo remiſſo, & ſiccam in tertio aſſerimus cum *Galeno 6. ſimpl.* 12. *Aegineta libr. 7. Aetio Tetrabibl. prim. ſerm. ſecundo. Meſüe* autem *citante Fallopio de medicam. purgant. ſimpl. cap. 32. p. m.* 121. vult aloen eſſe calidam in ſecundo ordine, ècontra *Lonicerus l. c.* adſcribit aloe temperamentum calidum & ſiccum in gradu ſecundo. Sed ſi horum ſententias æquâ lance perpendimus, eos rectè ſenſiſſe dicimus, ſi diſtinguitur inter aloen herbam & aloen ſuccum, ut & inter ſuccum viridem & exſiccatum. In herba propter copioſam humiditatem & alias qualitates caliditas minor, ut & in ſucco viridi, validior ècontra calor, ubi ſuccus exſiccatus. Virides autem herbas & ſuccos ob adjunctam humiditatem minus calere, uſus medicus affirmat, viridia enim talia ſemper in dupla doſi præſcribuntur reſpectu ſiccorum. Rectè itaque *Hoffmann. l. c.* ex Galeno aſſerit calidam eſſe in gradu primo intenſo vel ſecundo remiſſo, ſiccam autem in tertio. Quam temperaturam ſucco ſimiliter adſcribit *Sylvius libr.* 1. *de ſimplic. medic. natura.*

§. 2. Secundæ ac reliquæ qualitates in capite de viribus recenſendæ erunt.

§. 3. Omni in plantarum genere *forma* ſemper ſpectanda venit, cum illius cognitio nos certiores de natura faciat. Sed ea forma, vegetabilis nimirum, ſola

hîc

hîc non eſt intelligenda, quam omnes poſſident plantæ, ſed externa & interna figura ac facies hujus vel illius plantæ, quam repræſentat.

§. 4. Noſtræ aloes FORMAM jamdum depinximus: quod à radice nodoſa, mediocriter fibroſa, lignoſa ac ſucculenta proveniant folia fibroſa, lignoſa, longa, lata, verſus terram inclinantia & in cuſpidem deſinentia. Protrudit caulem pyramidalem ſeu lanceæ ſimilem, cui adnati ſunt rami brachia & manus repræſentantes quoad quandam analogiam, in quorum cacumine apparent flores, exterius viridiuſculò, interius ſuaviter luteô ſuperbiunt colore; pedunculi quidam quaſi lanceolati in medio eminentes magis ornant, & hinc fortean placuit quibusdam cum lilii flore comparere, accuratiùs fortean ac ſi cum nymphææ albæ aut juccæ floribus in forma externa convenire dicatur.

§. 5. Notandum tamen judicamus, flores non ubique & in omnibus æquales reperiri, qui enim flores choræ ſalizianæ, anno 1663. d. 21. Maji ſigna florum exhibentis, conſideravit, cum Slibenſis floribus non æquales fuiſſe notum habebit, cum illius flores cum juccæ floribus haud levem convenientiam habuerint, ſecus ac hujus, ut taceamus varietatem eam, quam in florentibus Italicis ac Gallicis à multis curioſis obſervatam ex ſcriptis & recenſione hauſimus. Mutatio talis ac varietas, an tempori creſcendi & tunc vigenti calori, cum humiditate nunc majori, nunc minori conjuncto; an fortean loco natali, ex quo adducta, diſtincto, an ætati adſcribenda? unicuique perpendendum linquimus, opinionem noſtram ad literarium conflictum usquè ſuſpendentes.

CAP. V

ſubſtantiæ examen inſtituit.

§. 1.

SUBSTANTIAM accuratiùs intuentes in aloe, ad ligneum quid tendit, hæc cum ex antecedentibus ſatis conſtet, pauca hîc ſufficere queunt. Si folia apprehendimus, deprehendimus ea dura & craſſa, multis fibris vel filamentis prædita, ex quibus congeſtis ſubtiliora componuntur linteamina & texuntur funes, quibus navigatores ſæpiùs uti ſolent. Caulem ſi tangimus, ſentimus ligneum, cujus proventus mirus eſt; cum enim aloe ad maturitatem ſit perventa, folia majora media cum impetu ac ſtrepitu disrumpunt, & proferunt alia, ſed tenera, quæ anguſtè & acutè in altum ſurgunt, minantia caulem. Quarto vel quinto ab excluſione die oſtendunt caulem, qui brevi temporis ſpatio tantum coram hominibus mirantibus ac rimantibus ſuſcipit incrementum, quantum in aliis non obſervatur, ſubitò licet creſcentibus, cujus lateribus non unô ſtatim die, ſed ſubſequentibus adnaſcuntur brachia ſeu ramuſculi incurvati, imparis numeri in omnibus ab imo ad ſummum numerantur. Rami ſcapum deorſum incurvant, ſed in extremitate asſurgunt, ferunt uteros floriferos, inſtar digitorum erectos, pariunt leni auræ motu atque calore ſolari ſuaviter æſtuante innumeros flores flavos; Purpuraſcentes tamen flores vidit *Dioſcor. libr. 3. cap. 22.* Omnis flos ab extra ſex ſub viridibus decoratus foliis excludit intus ſex filamenta flavô colore picta, & in mediô continet piſtillum.

§. 2.

§. 2. *Ortum* ejus non eſt ut repetamus, cùm in anterioribus explicatus. Certam aloes *ætatem* non poſſumus dicere, cum variet ſecundùm regionem & loca; in calidis locis ſe ad paucos annos extendit, & citiùs mater florum fit quàm in frigidis; alia agit annum trigeſimum quintum vel quadrageſimum, alia quinquageſimum, antequam fiat matura;

§. 3. Aloe Slibenſis jam dudum flores promiſerat, tandem præteritô annô exſpectationi ſatisfecit. Egit annum quadrageſimum nonum, plantata enim eſt *1630. d. 16. Mart.* Folia non ſine ſtrepitu alia peperunt folia, inter quæ ſucceſſu temporis robuſtus, craſſus, durus, longus prodiit caulis, cujus lateribus *d. 1. Jun.* qui erat tertia feria Pentecoſtes, adnaſci inceperunt eminentiæ, quæ poſt natura formavit in ramuſculos. *D. 28. Jul.* nacta eſt aloe flores flavô colore amictos; *d. 30. Aug.* defloruit. Caulis erat ferè undecim ulnarum longus, brachialis craſſitudinis, ramuſculi numerabantur 33. flores 4610.

§. 4. Aloe ſalizenſis egit annum quinquageſimum quintum, cum floruerit, ea eſt plantata 1608. & 1663. *d. 15. Maji* protrudere incepit caulem, *d. 16. Jun.* oſtendere ramos, *d. 14. Aug.* flores usque ad 17. *Octobr.* Caulis fuit decem ulnas longus, juſtæ quoquè craſſitudinis, facta eſt mater florum bis millium, quos 32. ſuſtulit ramis. Si etiam horum florum numerum, quos unusquisque ramulos geſtavit, curioſe Lector, ſcire cupis, te deducimus ad Aloen choræ ſalizianæ, ubi videre tibi licet.

§. 5. Subſtantiam ſucci aloes fuſiùs exhibere non è re judicamus, cum nota ſatis. Plurimis uberiora circa ſubſtantiam deſiderantem remittimus *ad Simonem*

Ge-

Genuenſem com. in pandect. math. ſylvatic. cap. 31. ubi juxta varietatem ſentiendi autorum plurium, quæ huc ſpectant, proponuntur.

CAP. VI
recenſet vires.

§. 1.

De Virtutibus Aloes dum agere intendimus, benè recordamur, quantis diſſidiis eruditorum ſint involutæ, ac dubiæ redditæ, nec dum ſiquidem integrè deciſa controverſia, circa quæſtionem quæ verſatur, quomodo nempe Aloe æquè aperire & purgare, ac conſtringere & retinere queat. Pauca, quæ pagellarum anguſtia capit, adducere hâc vice conveniens maximè cenſemus.

§. 2. In Genere virtutes ejus ita extollit *Munderer us in aloetar. marcoſt. cap. 10.* ut aloen vel ſolam ſufficere debitô modô uſurpatam ſpondeat, pro tuenda ſanitate, ac plurimorum hominum vires, robur, incolumitatemque unicè jam olim tutatam eſſe, quorum ætatem ad longos dies, liberiorem liberalioremque progeniem produxerit. Pergit porro, arcere omnis generis putredinem tàm in vivis quàm in mortuis, humores ab omni corruptela vindicare, nihilque in homine vel vivere, vel degere permittere, niſi quod ad ejus ſalutem & vitam ſpectet.

§. 3. Specialem ejus efficaciam ac ſuccurrendi vim in variis corporis partibus variiſque harum læſionibus nullus fermè ſcriptorum linquit illaudatam.

§. 4. De evacuandi ac alvum ſubducendi vi, ut incipiamus.

§. 5. Expellit non tantum aloe feces & ſtercora teſte

teſte *Galen. 6. ſimpl. medicam. fac. de Aloe,& Paulo Aegineta libr. 7.* ſed etiam bilem. *Galen. 6. de tuenda ſanitate cap. 10.* bilem & pituitam, *Meſue* melancholiam, choleram & alios craſſos humores vacuare dicunt. Si enim ℥j aloes aquæ calidæ admiſceatur, & ita exhibeatur, expellit humores phlegmaticos, cholericos, melancholicos & alios peccantes.

§. 6. Hinc etiam in phlegmate, bile ac pituita laudat *Gordonius tract. de conſ. vita humana cap. 17.* Virtutem hanc vacuatoriam eſſe tàm validam, ut ſi ſuccus ſolutus in pauca doſi aliis ſuccis infundatur, ſtatim placidam laxativam virtutem communicet, teſtatur *Agricola tr. de medic. rec. invent.*

§. 7. Partim aloe ſuâ virtute deterſoriâ, quia amara eſt, partim totâ ſuâ ſubſtantiâ, quia habet innatam poteſtatem attrahendi, lenit alvum, ſed leniter, inde etiam refertur inter medicamenta alvum leniter lenientia; Exceſſum autem in doſi hîc excipimus.

§. 8. Diximus aloen purgare debiliter, ſed certô reſpectu (1) illota enim valentiùs purgat, ventriculum minus roborat. Elota minus purgat, magis confortat. (2) ſi in juſta doſi exhibetur, vacuat leniter (3) ſi aliis admiſceatur vacuantibus, vis ejus quoque augetur.

§. 9. *Aperitiva* aloes potentia vires purgandi reddit eminentiores. Vaſa obſtructa epatis, lienis, meſenterii, pancreatis reſerat, & ita maximum in expellenda ſaburra humorum præbet emolumentum.

§. 10. An autem omnibus uſus hujus ſit concedendus ad evacuandum? de eo valdè dubitant ii, qui vim aperitivam tantam attribuunt, ut etiam fluxus ſanguineus inſequatur. Refert *Rein. Solenand. conſil. 39. ſect. 3.* quendam ob nimium aloes uſum fluxu hæmorrhoidali

 cor-

correptum fuiſſe. Similiter *Fallop. cap. 32. de facult. ſimpl. medic.* hæmorrhoidalia vaſa obſtructa non melius quàm aloe reſerari poſſe teſtatur. Imò *Fernel. libr. 5. m. m. c. 9.* omnis generis venas & arterias aperire aſſerit; & *Hoffman. loc. ſæp. citat.* recenſet de ſua ancilla, quod non aliô modô, quàm iterata doſi aloes, menſes ipſi moveri potuerint. Ob quas & conſimiles rationes uſus aloeticorum multis valdè ſuſpectus factus, ut etiam hydropicis ac prægnantibus uſum planè prohibeat *Montagnana cap. 5. de doſ. medicam.*

§. 11. Verùm facilè lis conciliari poterit, ſi diſtinguatur inter uſum & abuſum, doſinque juſtam non crebriùs iteratam, & abundantiorem ac ſæpiùs adhibitam; Dein inter aloen crudam ac lotam & præparatam, ſimulque corrigentibus munitam. Omnes hæ conditiones ſi obſerventur, periculum fluxus ſanguinei & jubens & utens evitare poterunt. Hinc rectè *Cardan. libr. de ſanit. tuenda cap. 45. Scaliger Exercit. 160. ſ. 3. Fernel. libr. 5. m. m. cap. 9.* nimium ejus uſum aperire aſſerunt vaſa. Ex accidenti ſiquidem ſolùm ſanguinem prolicere, cùm per ſe aliàs ejus fluxum ſiſtat, cum *Hoffman. l. c.* ac aliis aſſerere non dubitamus.

§. 12. De hac vi aperitiva aloes, ut & adſtrictiva diſſerit quoque *Manardus l. 9. epiſt. med. 5.* ubi contra Meſuen, qui ora venarum aperire vult, ſtatuit, & ex mente Galeni probare conatur, habere quidem præter vim reprimendi ac adſtringendi, quoque διαφορητικὴν ſeu diſcuſſoriam & reſolutoriam, non autem adeò aperitivam, ut orificia venarum hiantia faciat. Diſcutere ſiquidem & aperire differre longè in operando aſſerit, cùm *ex Gal. 5. & 6. de ſimpl. facult.* notum, diſcutere mediocriter calida, aperire validiſſima ad quartum gradum

ca-

calida. *Et* 1. *epiſt*. 1. *ad Florian. Montinum*, ubi in eandem invehitur Meſues ſententiam,& ex accidenti ſolùm ſedis venas aperire interdum firmum tenet, quatenus nempe excrementa acriora agentia ad loca hæmorrhoidalium vaſorum pellat, quæ ob acredinem venas recludant. Fuſius etiam hæc omnia explicat *l*. 9.*epiſt*. 5. *ad Vinc. Capril. &* 12. *epiſt*. 3. *ad Petr. Carnicer*.

§. 13. Vim purgantium electivam ac ſpecificè ad unum vel alterum humorem directam qui agnoſcunt, bili dicant primariò, pituitæ ſecundariò. Verùm quia electiva illa purgandi vis, ob rationes ex fundamentis circulatoriis præcipuè deſumtas, à modernis parvi penditur, nec nos ita ſpecificè bilem tangere cenſemus, ut alios humores, ſi inveniat, intactos relinquat. Si enim evacuatio ab ea peragitur mediante fermentatione quâdam, vix poſſibile videtur, unum humorem fermentare poſſe ſine reliquis in tota maſſa contentis. Si quoque Galeni ſententia vera, dum dicit, primas vias ab omnibus humoribus liberare aloen,certè ſpecificè ac ſolùm bilem non aggredietur.

§. 14. *Adſtrictiva* poteſtas, quæ quoque ſatis potens conſtituitur, expectationi utentium ſatisfacit, & nunc attingenda. Hanc in conſolidandis vulneribus & ulceribus multum valere, præcipuè ſi cùm ſquamma æris ac maſtiche miſceatur, præter medicos chirurgi norunt, uti ex *Aquapend. in pentateucho chir. Severino in med. effic.* ac aliis conſtat. Hinc agglutinandi vis magna à Dioſcoride conceditur: Quidam cum *Jacob. de partibus* cenſent, extrorſum adhibitam aloen ſolùm adſtringere, aperire introrſum. Aſt introrſum quoque tales vires poſſidere per experientiam confirmant alii.

§. 15. Propter hanc vim adſtrictivam, aperitivam vacuatoriam dubiam facere volunt quidam, judicantes, non poſſe eſſe in uno eodemque ſubjecto eodem tempore contrarias binas qualitates. Sed his reſpondet *Hoffmann. l.c.* quod puerilis ſit objectio, cùm notum, quod rhabarbarum & alia, & purgent & adſtringant, idque ob partium heterogeneitatem. Nec videtur aliquid inconvenientis ſapere illa ſententia, ſecundum quam aperire aloe dicitur juxta partem ſubtiliorem, adſtringere juxta craſſiorem. Facultas hæc quoque variat, prout aloe aut cruda, aut benè præparata in uſum trahitur.

§. 16. Hanc ipſam ob facultatem adſtringendi ventriculum ſingulariter *roborare* aſſerunt multi. *Meſues* tamen præter hanc, occultam qualitatem & proprietatem adducit, quam *Hoffmannus* caſtigatione dignam opinionem cenſet. In elota potentiorem hanc confortationem eſſe plauſibile. Sicuti præter *Dioſcorid. ac Galen. 6. ſimpl. med. fac. it. c. 2. de comp. medic.* teſtes adſtant *Aeginet. l. 7. c. 9. & Fallop. de ſimpl. med. purg. c. 27.*

§. 17. An aloes vis purgandi augeatur ob admixtionem mellis? Apud antiquos magnam movit contentionis ſerram; Negativam fovent ſententiam *Serapio, Meſue de ſimpl. medicam. cap. 1. de Aloe*; *Avicenna libr. 2. cap. 7. de Aloe* & cum his alii, ſcribentes, aloen mixtam cum melle minus purgare, virtutem ejus minuere, conturbare, non minorem excitare dolorem ventris, maximeque ventriculo nocere. Affirmativæ verò ſubſcribunt ſententiæ *Fuchſ. in errat. medicorum errore 9. p. 13. Manardus libr. 1. epiſt. 1. Dioſcor. libr. 3. de materia medica cap. 23. Mathiolus in Dioſcor. libr. 3. cap. 23. Plin. libr. 27. cap. 4.* aſſerentes, permixtionem mellis cum aloe craſſos viſcoſos humores abſtergere & abluere in tunicis ſto-

machi

machi contentos. ℞. diſtinguendo (1) inter aloes & meſlis doſin majorem & minorem. (2) inter aloen lotam & illotam (3) inter mel coctum & incoctum, illud magis ſolvit quàm hoc, teſtibus *Plinio* & *Dioſcor. libr. 2. cap. 73.* μετὰ ῥητίνης τε καταπινομένη, ἢ ὕδατος, ἢ μέλιτος ἑφθοῦ ἀναληφθέντα κοιλίαν λύει; *cum reſina, aquave aut cocto melle excepta alvum pota ſolvit.* Devorantur pillulæ (aloes) cum melle decocto aut terebinthina reſina ad purganda interiora, licet *Paulus ab Aegineta libr. 1. cap. 96.* περὶ μέλιτος καὶ μελικράτου *de melle & mulſo p.m. 13.* dicat; ὁ μέλι ἑψόμενον μὲν τρέφει μᾶλλον, ἤπερ ὑπάγει γαστέρα, μὴ ἑψόμενον δὲ ἀνάπαλιν, *mel coctum magis alit, quàm alvum ſubducit, incoctum contra*; & cum eo *Alexander Aphrodiſæus ſect. 2. problem. 66.* aſſerens, mel incoctum detergere, purgare, mundare & evacuare, coctum tantum alere (4) inter mel crudum & incrudum; hoc, non autem ſolùm ſumtum, ſed cum aliis miſtum, aliàs enim emaciat, facit nutritionem bonumquè colorem, movet urinam & magnoperè evacuat, juxta *Hippocr. de morb.* & cùm melli inſit acredo quædam, quæ ſtimulat ventrem ad excretionem excernendorum, ut habet *Galen. libr. 3. de aliment. cap. 38.* Crudum verò mel ventrem ſufflat tuſſimquè excitat teſte *Dioſcor. l. c.*

§. 18. Adſtrictivis viribus *exſiccatoriæ* adſociantur, quas extollit *Serapio tr. de ſimpl. & antidot.* Et hâc ratione emaciatis ſiccis corporibus non prodeſſe aſſerunt quidam. Imò eô ipſo aloën ſenibus non concedit *Galen. l. 5. de ſanit. tuenda.* Benè econtra pinguioribus ac phlegmaticis. Cum humectantibus tamen alterata non ex totô videtur illis corporibus prohibenda. Propter ipſam quoque vim ſiccativam putredini reſiſtit & inter embammata ac condituras demortuorum, ut ingrediens principale aſſumitur. Quod in mumiis

ægyptiacis præcipuè cognoſci poteſt. Condituram etiam cadaverum in ſecula, quam jactitavit *Bilſius anatomicus Roderami* anteà degens, ſal & aloen præcipuè, cum exſiccatione lenta in fornace perficere, curiosè inquirentibus ac cadavera condita intuentibus apparuit. Ob has ipſas virtutes in ſanguinis ſputo, conglutinatione vulnerum ac ſimilibus affectibus ſuam præſtat opellam. Vis hæc conſolidandi tanta, ut etiam pedes avium fracti ſucco conſolidentur. De omnibus virtutibus videndus etiam *Octav. Horatian. tract. ad Euporiſt. Victoriam* & *Euſeb.*

§. 19. *Specificè* ſuccurrere in extinguendis ac necandis lumbricis ac aſcaridibus, cum aliis oſtendit ex *Horat. Augen. in epiſt. Hoffm. l. ſæp. cit.* ubi ſementinis præfert. In peſte ac collyriis laudat *Garcias ab Horto.* Ulcera ani ac pudendorum ſpecificè reſpicere, cum *Galen. 5. meth. ult.* docent alii.

§. 20. Hæc quæ hactenus de viribus monuimus, non de integra planta ac foliis, ſed de ſucco intelligenda veniunt. Tota ſiquidem foliorum ſubſtantia raro in uſum venit internum; externè autem in conſolidandis, mundificandis, à putredine ac gangræna præſervandis vulneribus, ſingulariter inſervit.

§. 21. Eſt autem ſuccus nihil aliud, quàm extractum ſeu expreſſus humor, tàm ex foliis quàm ex floribus aloes herbæ, proveniens partim à ſuo innatitio humore, partim à materia rorifica, decoquitur ad ignem, ſoli exponitur, ſiccatur, pellibus includitur, & ita ad nos defertur. Sicut cum aliis deſcribit *Vital. de Furno tr. de remed. diverſ. ad morb. diverſ. c. 14.*

§. 22. Quando quærunt quidam, an melior ſuccus ex foliis, an floribus collectus? Exiſtimamus, delicatioribus ſuccum florum, ſi haberi poteſt, tutiùs convenire. Validiores & magis fixas qualitates ſucco plantæ ineſſe cenſemus.

§. 23.

§. 23. Cum ex antecedentibus notum, tres ſpecies ſucci aloes ad nos ab exteris mitti, meritò de optima eligenda cum multis autoribus ſumus ſolliciti. *Succotrinæ* ab omnibus palma porrigitur, præcipuè ſi internè utenda, temperatiſſimæ. *Sylvio* 1. *de nat. medic. ſimpl.* dictæ. *Epatica* ab analogia coloris cum epatis colore juxta *Dioſcorid.* dicta viribus ſuis quoque non deſtituitur, & benè ſi præparata ſit, interdum æqualem fermè poteſtatem ac prior oſtendit, externè præcipuè conducibilis. *Caballina* ultima ac abjectiſſima mulomedicis ac veterinariis ad uſum reſervanda.

§. 24. *In modo ſeligendi* quoquè cautela opus. Communi omnium voluntate eâ aloë ſuccotrina præ aliis valet, quæ juxta *Dioſcorid. Oribas, Sardinian. l.* 2. *de virt. ſimpl.* ac plures alios I. *Non adeò ponderoſa*, ſed mediocri levitate prædita. Alias metuendum, ne variæ impuritates inſint. Hanc levitatem præcipuè ſoccoterinam habere *Manard. Garz. ab Hort.* ac alii docent. Inde quoque triplô quadruplô interdum majori venditur pretio. 2. *Color* requiritur cum flavedine rubeſcens, reſplendens, pellucidus. Nigricantem jam adultiorem eſſe vult *Meſue.* 3. *Sapor* amarus eſſe debet non diu tamen linguam feriens, ſubdulcem eſſe vult. *cit. Meſues*, quod de epatica ex parte verum eſſe dicit *Hoffm. l. c.* 4. *Odor* aromaticus, validus, ſubamarus requiritur, juxta *Fallop.* myrrhæ odori ſimilis, qualem ſuccotrina recens præcipuè exhibet. 5. *Friabilitatem* facilem *Dioſc.* adponit ut notam optimæ aloes.

§. 25. *Modus præparandi* primarius duplex. *Unus per elotionem* fit. Hæc communiter fit, ſi aloë groſsè contuſa aquâ ſimplici eluitur, ad ſordes tollendas & calorem nimium, ventriculum ac alia viſcera aliàs laceſſentem reprimendum. Prudentiores pharmacopæi prima

vice

vice aquam ſimplicem, ſequentibus appropriatas epaticas ac infrigidantes affundunt, uti & fuſius docet *Platear. de medic. ſimplic.* *Alter* præparandi modus per *nutritionem ac inſuccationem* fieri dicitur. Quando nempe contuſæ aloe ſucci appropriati Epatici placidè infrigidantes ac roborantes inſtillantur ſucceſſivè, ſicque de vi horum aloe participat.

§. 26. *Corrigendi* vim ſpecialem in ſir. ac ſucco roſarum, violarum, fl. epaticæ, cichorii ac ſimilibus deprædicant multi, ut ex compoſitione pilularum aloeticarum Aquapendentis & Beieri Medici Francofurtenſis apparet.

§. 27. De MEDICAMENTIS aloeticis ac variis compoſitionibus, quorum baſis quaſi aloe, plura dici poſſunt quàm deſcribi. Nemini ſiquidem, qui vel primis labris artem Apollineam exoſculavit, ignotum erit, quàm innumera medicamenta aloen recipiant. *Doſis* variat. Ad iij drachmas autem adhibere uti in colica facit *Aëtius tetrab. 3. ſerm. 1.* nolumus. Compoſitiones cum aloe generales, omnibus notæ ex libris ac communicatione, ſpeciales unusquisquè ſi reſervat, Reſervamus & nos hoc ipſo uberiora ad occaſionem uberiorem ac tempus commodius, ad citatos autores B. L. plura deſiderantem remittentes: jam rivulos claudentes

§. 28. Deo Ter. Opt. Max. devotas agimus gratias, quod noſtros labores felici benignôque ſucceſſu fortunare voluerit; Eum ſupplices veneramur & precamur, ut porrò noſtra dirigat ſtudia, quô cedant in ſui divini Nominis gloriam, parentum gaudium, patriæ proximique emolumentum.

(o)

Nunc

NUnc aloen nobis ſiſtis, BEIE-
RE, legendam,
Quam nuper vidit maxima
turba hominum.
Dignus laude labor pariet tibi no-
men & inter
Doctos Te ponet. Fiat id, ipſe
precor.
Sebaſtianus Nieman/ D.
P.P. & Superint.

Præ-eximio

DN. BEIERO

de egregiis in ſtudio medico progreſſibus
gratulatur, &
EUGE!
more veterum acclamat

GUERNERUS ROLFINCIUS
D.P.P. Academiæ Senior.

QUæ te permovit ratio,
BEIERE, cathedram
ſcandere? DISCENDI VIS SO-
LIDA INGENII.

D Flos

Flos Juvenum, Beier, flores
& amœna vireta
dum Tu perluſtras herbas de
ceſpite vellens
in hortis, Tibi ſola placet
nunc Aloe rara.
Quare jam tractas plantam,
quæ pectore toto
mira placet. Meritò Tibi nunc
ego grator & opto,
ut Tu ceu plantæ florescas at-
que vireſcas.

*ita animitùs adpre-
catur*

PRÆSES.

VIRO-

VIRO-JUVENI
Per-Eximio atq; Politiſſimo,
DN. GOTTFRIEDO BEIERO,
Medicinæ ſub illuſtribus Doctoribus operam navanti & aſſiduam & feliciſſimam,
Theologi Venerandi,
deq;
Alma Salana non ſcriptis minùs, quàm ſacris ſermonibus per annos plurimos optimè meriti
FILIO,
Amico & Fautori meo honorando,

cum
ALOEN
eruditis à ſe curis illuſtratam publici juris faceret,

S.

* * *

UT videt Aoniis ALOEN Cyrrhæus in hortis,
Ridet, &, hanc lauri fronde tegamus, ait.

Lmq; f.

GEORG. GOEZIUS,
Moral. P. P.

SAT.

JG70
F898a

11-02

SAT. ET. ALOES. ET. MELLIS.

UT *ſpectatores* ALOE ſibi *nuper* habebat:
Sic ALOEN *cupiet* JENA *videre* TUAM!

MERITISSIMI PARENTIS,
CUI
VENERANDO SENIORI
FELICISSIMA FATA
COMPRECOR
FILIO ALIQUANDO MERITURO
PRÆCLARE,
FAUTORI AMICISSIMO.
DE
EGREGIO AUSU
GRATULOR
M. JO. FRID. NICOLAI,
Fac. Phil. Adjunctus.

VIRO-JUVENI
Præ-eximio & clarè-docto
DN. BEIERO
Artis Medicæ cultori feliciſſimo
fautori ſuo inter ſelectiores æſtumatisſimo
χαίρειν

NObile ſcrutaris Germen, BEIERE colende,
Quod vocitant ALOEN: Nobile Germen eris.
Eſt artis ſpecimen rarum, quod mittis in orbem:
Tam cultum gignit nil mediocrè ſolum.

ἐυφημίας ἕνεκα
f.
M. Fridericus Madewiſius.

F I N I S.